

М. С. Вашуленко, О. В. Вашуленко

Українська мова

Буквар

Частина 1

УДК 811.161.2*кл1(075.2)

B23

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 06.07.2018 № 734)

ВИДАНО ЗА ДЕРЖАВНІ КОШТИ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Автори:

М. С. Ващуленко — академік Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор;
О. В. Ващуленко — науковий співробітник відділу початкової освіти Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України

Ващуленко М. С.

B23 Українська мова. Буквар : підруч. для 1 кл. закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1 / М. С. Ващуленко, О. В. Ващуленко. — К. : Видавничий дім «Освіта», 2018. — 112 с. : іл.

ISBN 978-617-656-884-1.

УДК 811.161.2*кл1(075.2)

ISBN 978-617-656-884-1

© Ващуленко М. С., Ващуленко О. В., 2018

© Видавничий дім «Освіта», 2018

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

Музика *Михайла Вербицького*
Слова *Павла Чубинського*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

ЛЮБІ ДІТИ!

У ваших руках Буквар — перш ий шкільний підручник з у країнської мови.

За Букварем ви навчитеся читати і тоді зможете прочитати про все, що є на світі.

Тож у добрі путь, наші маленькі друзі!

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

— розповідаю, обговорюю

— читаю повільно

— читаю швидко

— працюю в парі або групі

— зробіть

— розіграйте

Для дорослих

На сторінках підручника подано QR-коди, у яких зашифровано адресу веб-сторінки, що міс тить аудіо чи відео. Для того щоб скористатися QR-кодом, установіть спеціальне програмне забезпечення на смартфоні або планшеті. Наприклад, для пристрій з операційною системою Android запустіть застосунок Google Play Market та завантажте програму Powerful QR Code Scanner A+ або будь-яку аналогічну. Завантажити програми для зчитування QR-кодів для інших операційних систем допоможуть відповідні застосунки: Windows Mobile — Windows Store, iOS — App Store.

ЗДРАСТУЙ, ШКОЛО!

- Розкажи, куди йдуть діти. Який у них настрій?
- Що приготувала тобі родина для навчання у школі?
- Хто супроводжував тебе до школи? Який у тебе був настрій?

Послухайте вірш. Назвіть, хто супроводив Петrusя до школи.

Я ВЧУСЯ ЗНАЙОМИТИСЯ, СПІЛКУВАТИСЯ

Послухайте розповідь. Чого ви хочете навчитися у школі?

- Для чого люди знайомляться?

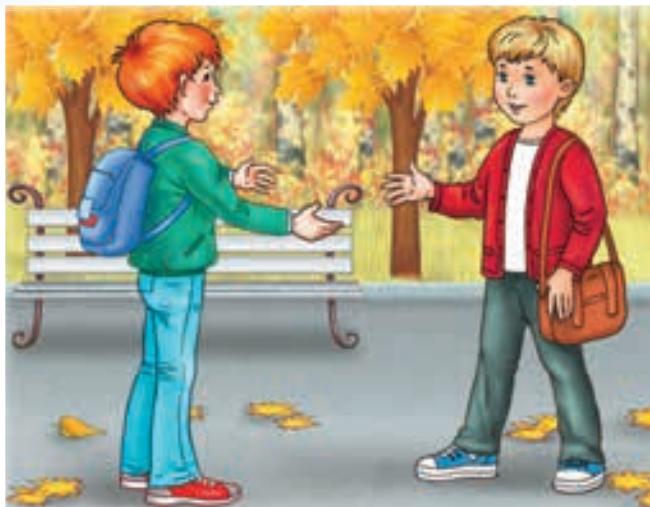

Розкажи, хто на малюнках користується письмовим мовленням, а хто — усним.

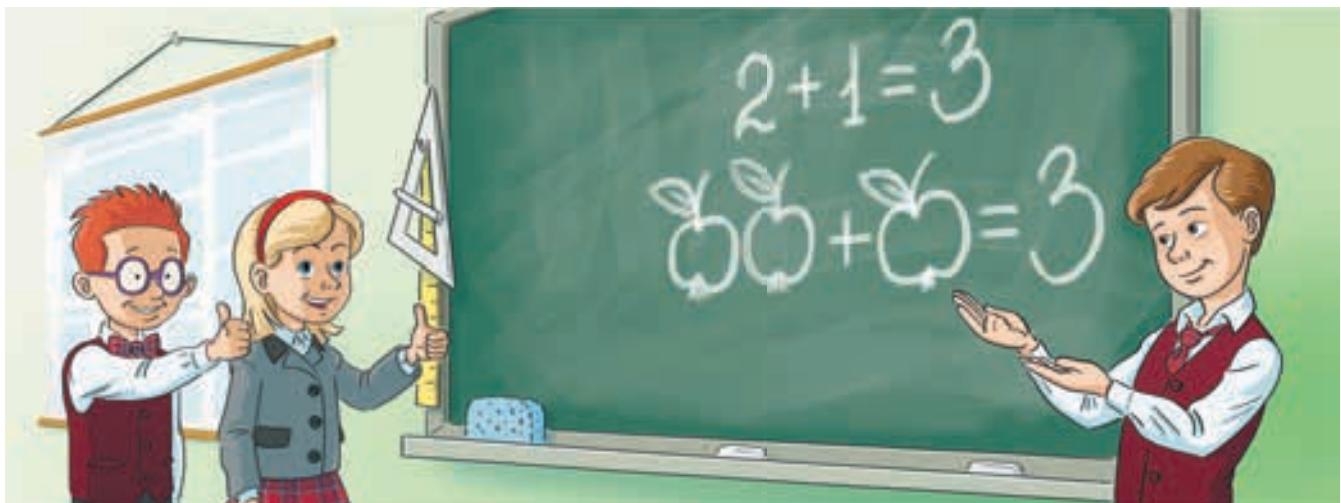

Як люди можуть вітатися? Розіграйте сценки вітання.

- Що означають жести учнів?

- Замість яких слів використано ці жести?

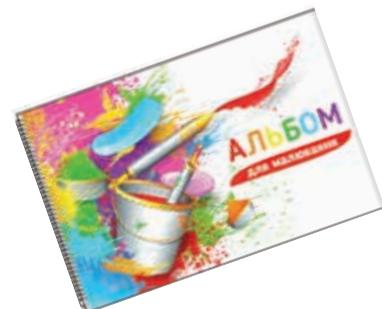
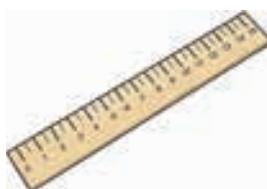

ОЗНАЙОМЛЮЮСЯ ЗІ СЛОВАМИ — НАЗВАМИ ПРЕДМЕТІВ. ЩО?

- Назві предмети, які є в класі.

- Який предмет зайвий?
Поясни чому.

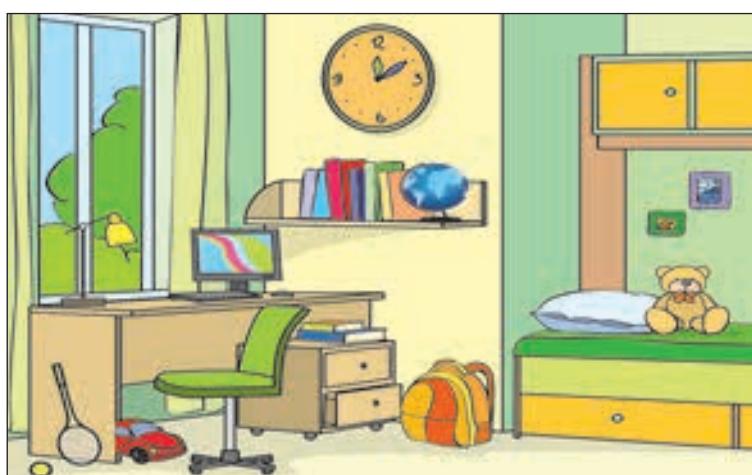
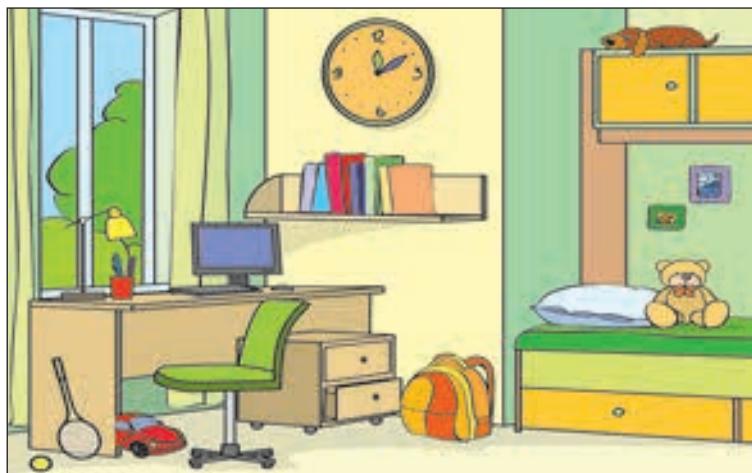

Послухайте вірш про те, як хлопчик Миколка складав свій ранець.

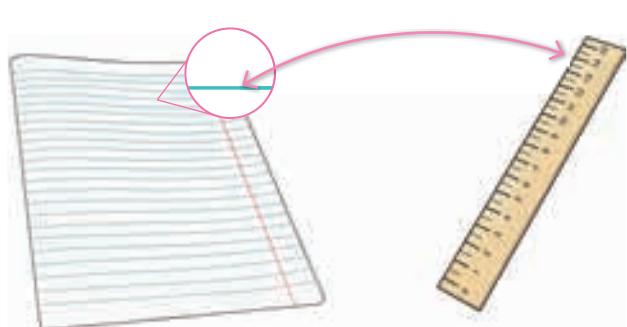
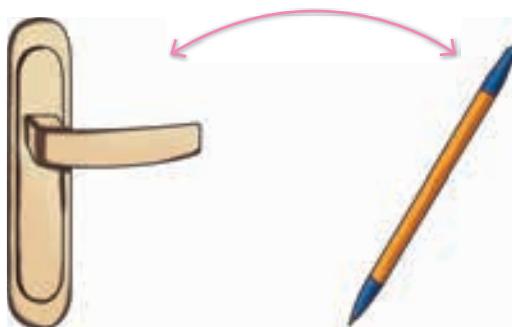

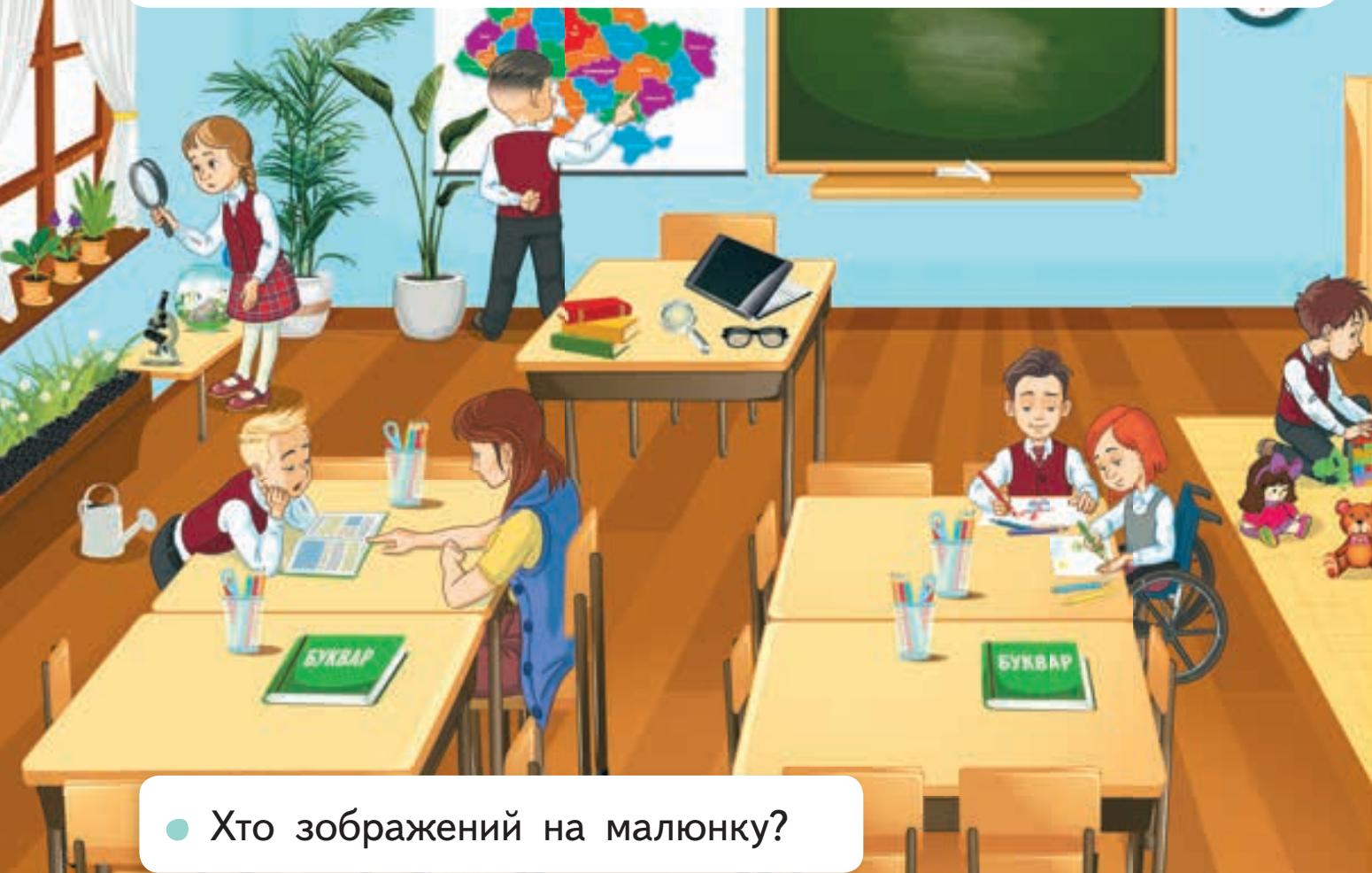
- Знайди п'ять відмінностей між малюнками.

- Розглянь намальовані предмети. Що їх об'єднує?

ОЗНАЙОМЛЮЮСЯ ЗІ СЛОВАМИ — НАЗВАМИ ПРЕДМЕТІВ. ХТО?

- Хто зображений на малюнку?
- Хто зображений на малюнку? Назвій членів своєї родини.

- Хто пече пиріг?
Хто рибалить?

- Хто з домашніх тварин живе поруч із тобою?

Послухайте вірш і с кажіть,
скільки членів сім'ї в ньому
згадується.

ОЗНАЙОМЛЮЮСЯ ЗІ СЛОВАМИ — НАЗВАМИ ДІЙ. ЩО РОБИТЬ?

Розкажи, хто що робить.

Розкажи, які це уроки. Що роблять учні?

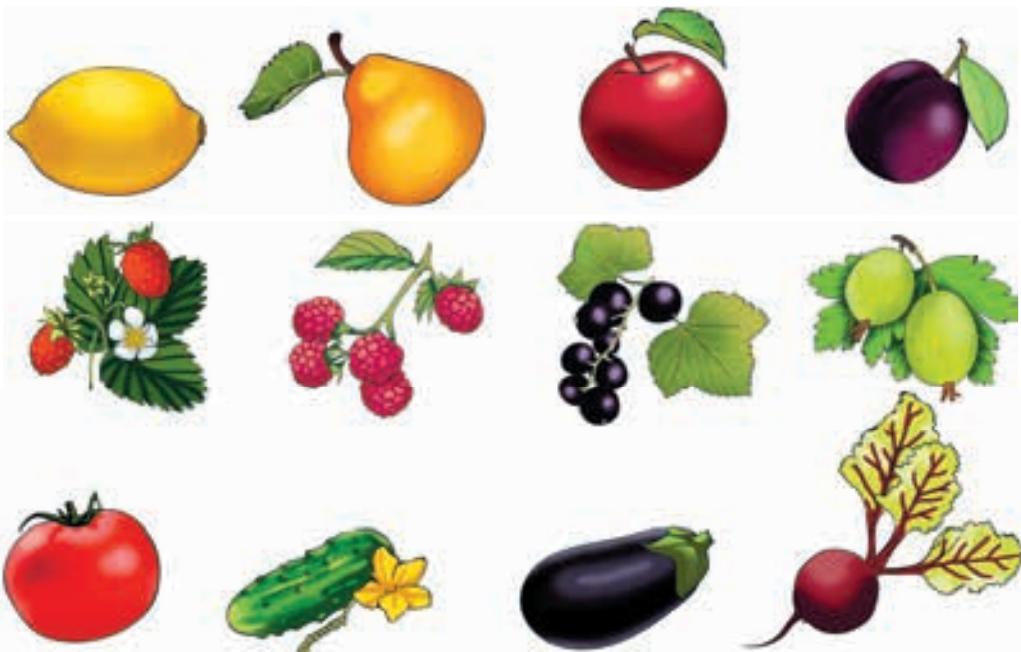
Розкажи, що роблять діти у вільний час.

Розкажи, чим захоплюєшся ти.

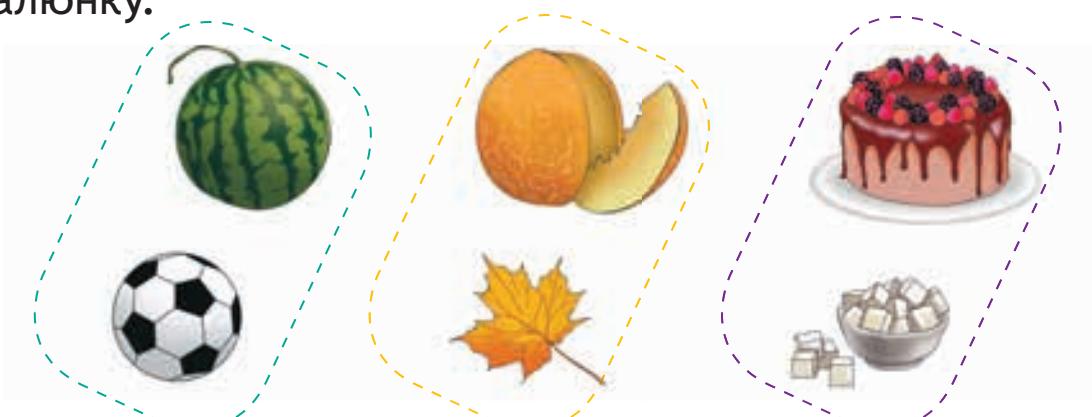
ОЗНАЙОМЛЮЮСЯ ЗІ СЛОВАМИ – НАЗВАМИ ОЗНАК. ЯКИЙ? ЯКА? ЯКЕ? ЯКІ?

- Назви зображені у кожному ряду предмети одним словом. Розкажи, які вони.

Склади свою розповідь про будь-який фрукт, ягоду або овоч.

- Поясни, що спільного у п'яти предметів на кожному малюнку.

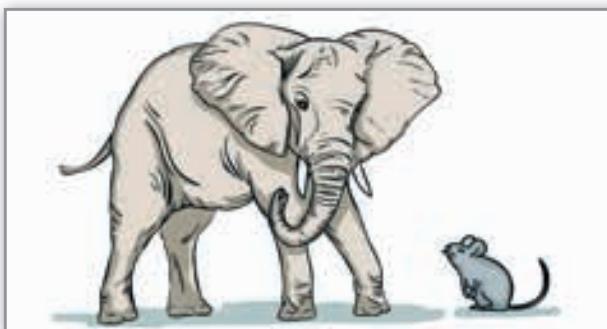

Перегляньте відео. Складіть розповідь про один з овочів гарбузової родини.

- Чим відрізняються предмети на кожному малюнку?

- Назви предмет, про який можна сказати, що він зелений, круглий, прозорий.

Послухайте вірш. Назвіть слова з вірша, що відповідають на питання **яка?** **який?** **які?**

ОЗНАЙОМЛЮЮСЯ ЗІ СЛОВАМИ, ЯКИМИ НАЗИВАЮТЬ КІЛЬКІСТЬ ПРЕДМЕТІВ

- Що стоїть у шафі? Назви предмети одним словом. Скільки предметів на кожноній полиці? Якою по порядку висить червона чашка?

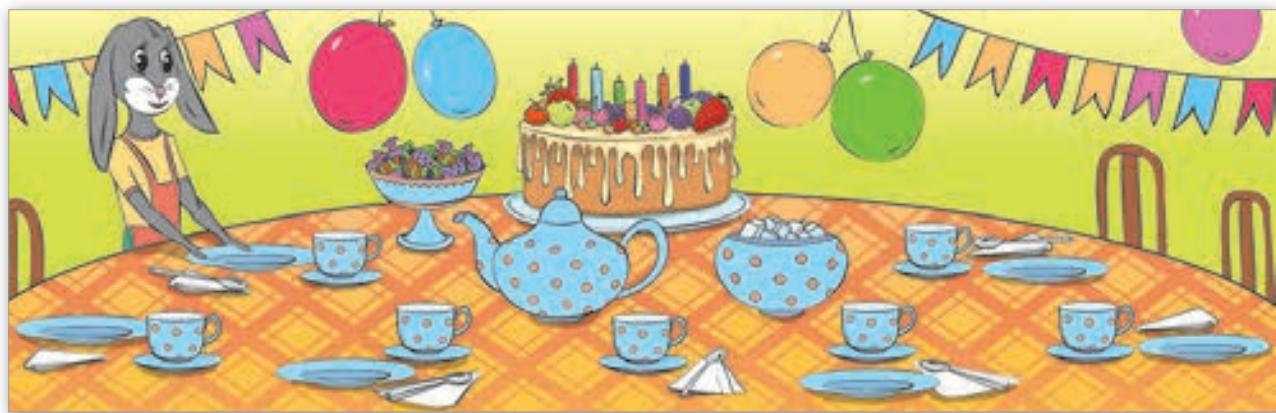
- Скільки предметів на малюнку? Дайте їм загальну назву. Що тут зайве?

- Скільки вагонів у поїзді? Скільки тварин їде в поїзді?

- Скільки років виповнилося зайчику? Скількох гостей чекає зайчик? Чи правильно він накрив стіл?

Послухайте вірш і скажіть, який посуд у ньому згадується.

ДОСЛІДЖУЮ РЕЧЕННЯ

Послухайте вірш. Назвіть професії, згадані у вірші.

- Склади речення за м алюнками і сх емами.

_____.

_____.

_____.

Перегляньте відео. Розкажіть, ким ці діти
мріють стати.

- Люди яких професій роблять ці речі?

Розкажи про професії людей, які працюють на цій вулиці.

ОЗНАЙОМЛЮЮСЯ ЗІ ЗНАКАМИ В КІНЦІ РЕЧЕННЯ . ? !

- Склади речення за малюнком зі знаком .

- Склади речення за малюнками зі знаком ? .

- Склади речення за малюнками зі знаком ! .

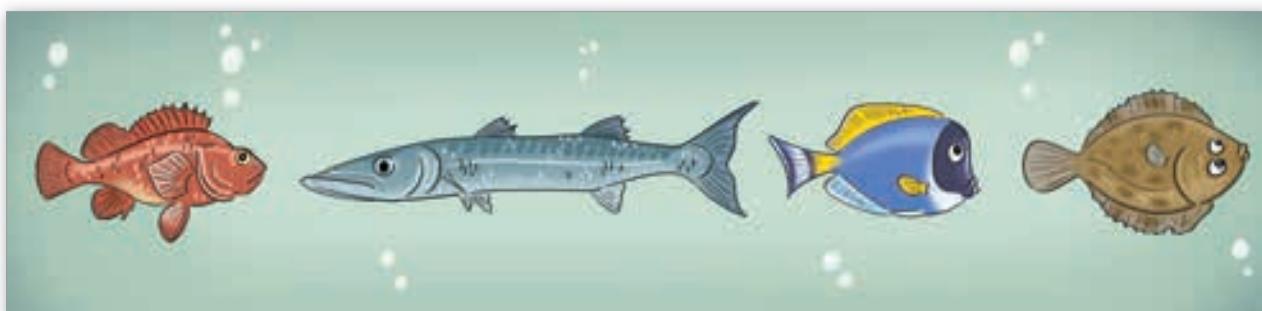
● Склади речення за малюнком зі знаками . ? ! .

Розкажи, що роблять діти.

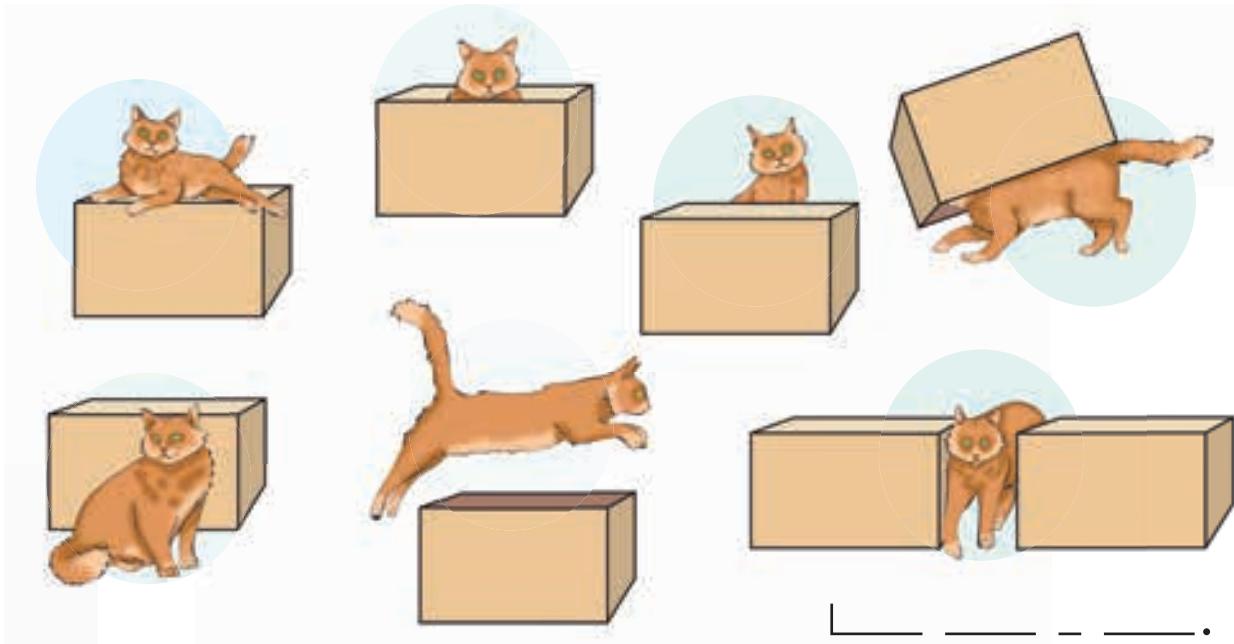

● Чи є ці рибки в акваріумі?

ОЗНАЙОМЛЮЮСЯ ЗІ СЛУЖБОВИМИ СЛОВАМИ

- Склади речення за малюнками і схемою. Уживай слова **на, у, за, під, перед, через, між**.

— — — — .

- Склади речення за малюнками і схемами. Використовуй службові слова.

— — — — .

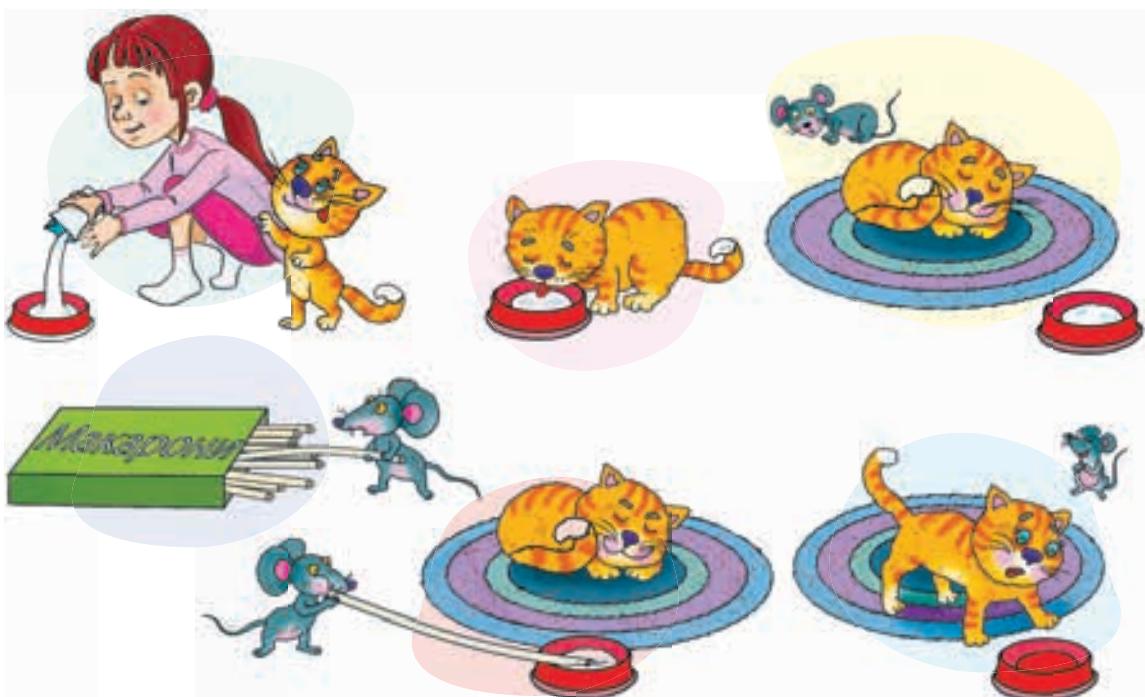
— — — — .

Розкажи, що роблять діти. Хто де сховався?

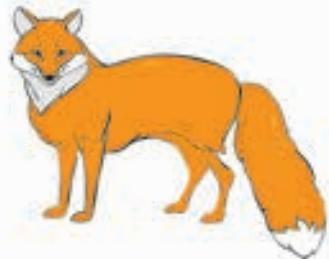

Склади розповідь за малюнками.

ДІЛЮ СЛОВА НА СКЛАДИ

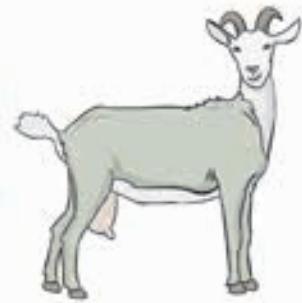
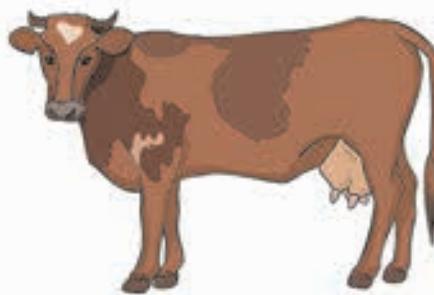
- Назви тварин. Визнач кількість складів у кожному слові.

- До нázви якого птаха подано схему?

- У назві якої тварини найменша кількість складів?

- У назві якої комахи найбільша кількість складів?

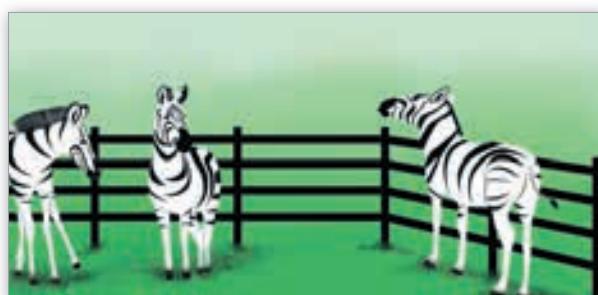
Послухайте вірш. Назвіть тварин, яких згадано в ньому.

Розкажи, куди прийшли діти. Кого вони там побачили?

Складіть розповідь за малюнками.

ОЗНАЙОМЛЮЮСЯ З НАГОЛОСОМ У СЛОВАХ

- Назви кожен предмет. Визнач у словах наголосений склад.

		'
--	--	---

'		
---	--	--

		'	
--	--	---	--

- Назви предмет, до якого подано схему.

		'	
--	--	---	--

- Назви предмет із наголосом другим складом.

- Назви зайвий предмет. Поясни свій вибір.

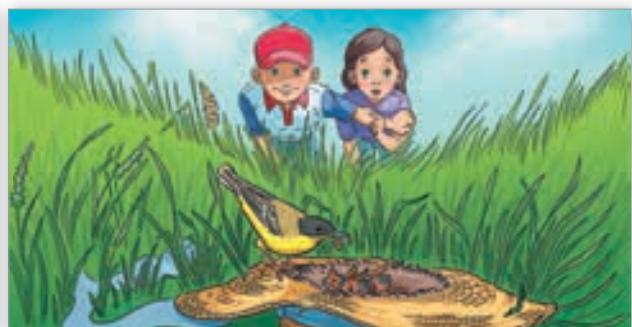
Послухайте вірш і скажіть, який одяг у ньому згадується.

Поміркуй, що до чого пасує.

Склади розповідь за малюнками.

СПОСТЕРІГАЮ ЗА НЕМОВНИМИ ЗВУКАМИ І ЗВУКАМИ МОВЛЕННЯ

- Які звуки утворюють зображені предмети?

- Які ознаки наближення грози зображено на світлинах?

- Якими звуками наповниться ліс після дощу?

Перегляньте відео і с кажіть, які звуки у природі ви почули.

РОЗРІЗНЯЮ ГОЛОСНІ І ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ

- Нáзви яких предметів починаються з голосного звука?

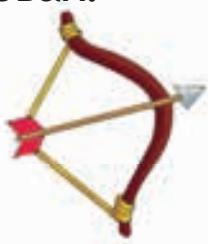
- Нáзви яких предметів починаються з приголосного звука?

- Назвí предмети. Вимов голосні звуки, які є в цих словах.

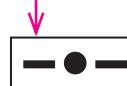
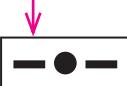

- Назвí предмети. Вимов приголосні звуки, які є в цих словах.

РОЗРІЗНЯЮ ТВЕРДІ І М'ЯКІ ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ

- Назви предмети кожної пари. Виділи перші звуки в цих словах.

Послухайте слова. Якщо слово починається з м'якого приголосного звука — п лесніть у долоні.

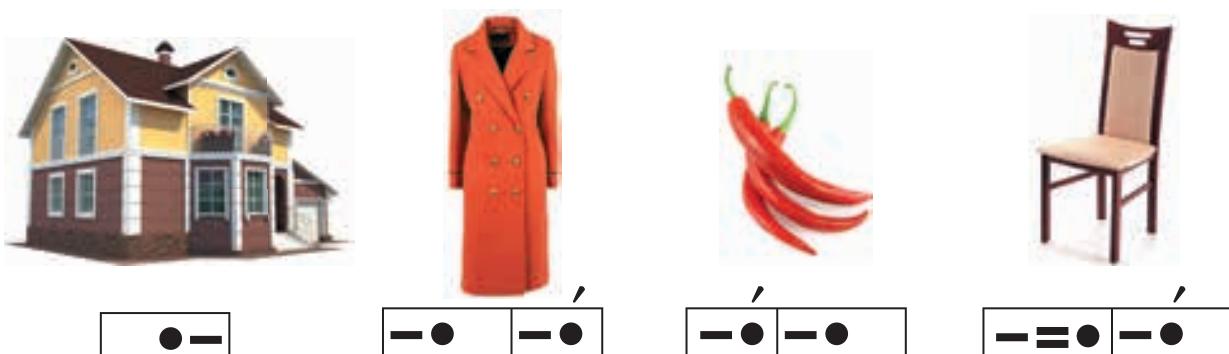
- Нázви яких предметів починаються з м'якого приголосного звука?

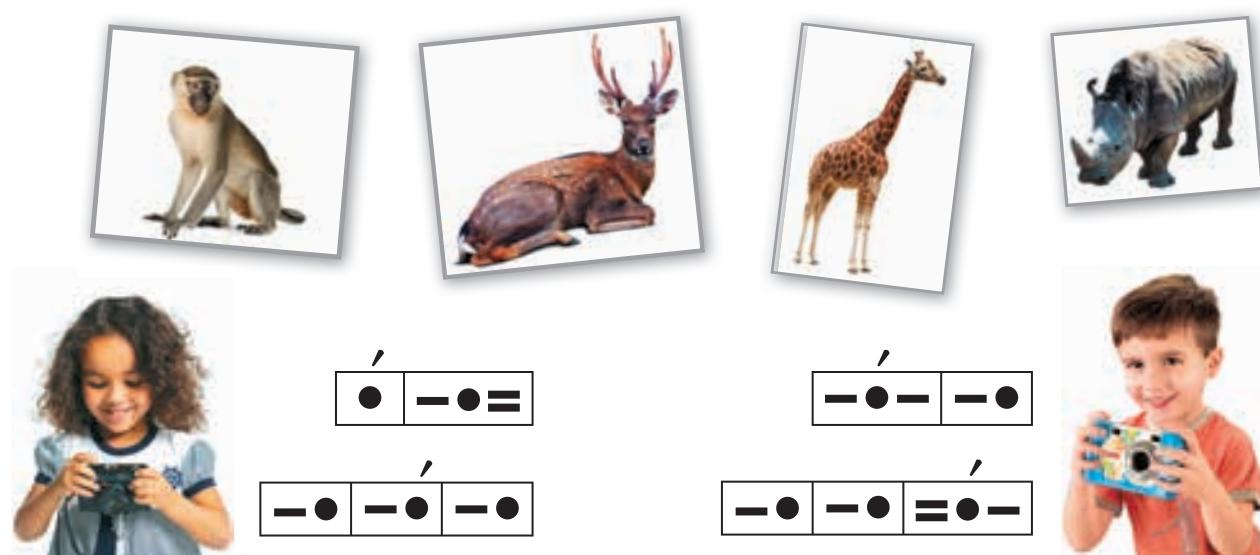
- До нázви якого предмета подано звукову схему?

- Назвí пропущені звуки у схемах слів.

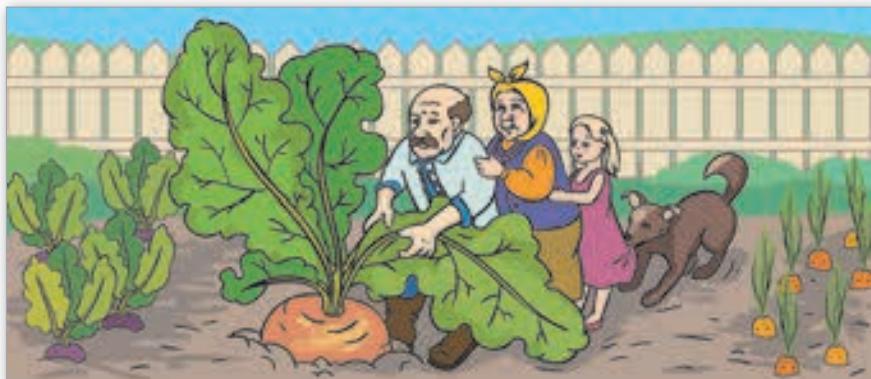

- На екскурсії в зоопарку діти фотографували тварин. Які світлини Олі, а які — Олексія? Тобі допоможуть схеми.

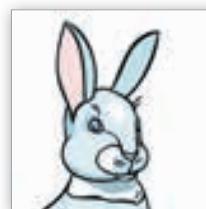

АНАЛІЗУЮ ЗВУКОВИЙ СКЛАД СЛІВ

- З якої казки ці герої? Назвам яких героїв відповідають схеми? Кого з героїв казки не вистачає на малюнку?

- З яких казок ці звірі?

Перегляньте відео і скажіть, із якої казки ця коза.

Послухайте українську народну казку «Вовк і с емеро козенят».

Розкажи казку за малюнками.

Підготуйте і розіграйте сценку з цієї казки.

Aa

● —●—●—

- У нázвах яких предметів є звук [a]?
До якого малюнка подано звукову схему слова?

—●—●—

- Назві предмет і скажи, де в слові звук [а]: на початку, у середині чи в кінці слова.

a

a

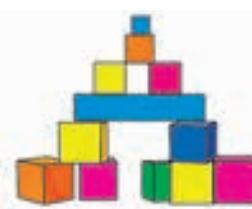
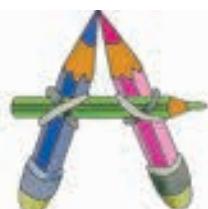
a

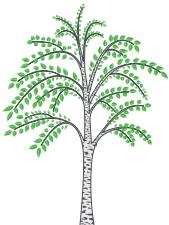
Розкажи, що зображено на малюнку 1. Прочитай букви на кульках.

- З чого зроблено ці букви? Спробуйте і ви це зробити.

- Склади речення за допомогою малюнків.

_____ , а

_____ .

_____ , а

_____ .

_____ , а

_____ .

Послухайте розповідь.

Запам'ятайте слова зі **звуком [а]**.

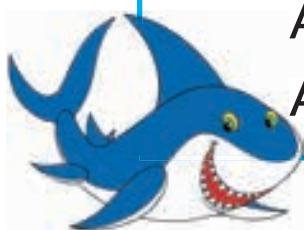

Розкажи прослухану розповідь за м алюнками.

- Прочитай.

A.	A — a.	A — a — a.
A?	A — a?	A — a — a ?
A!	A — a!	A — a — a !

● Склади речення за світлинами.

A

A = • - а

A - - • -

A

● Склади речення за допомогою малюнків.

— _____, а

— _____.

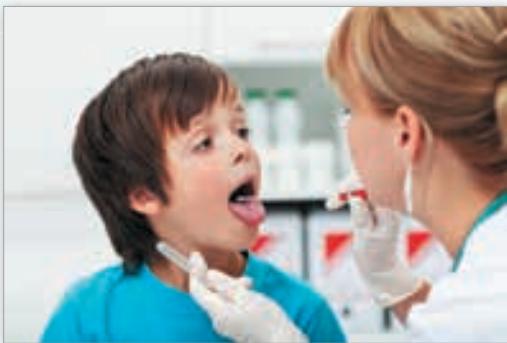
— _____, а

— _____.

Розкажи, що зображене на світлинах.

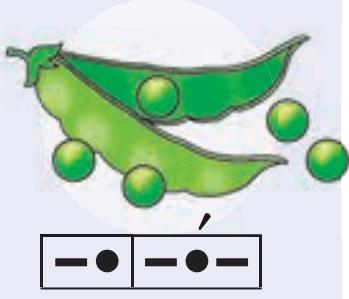

— A-a-a!

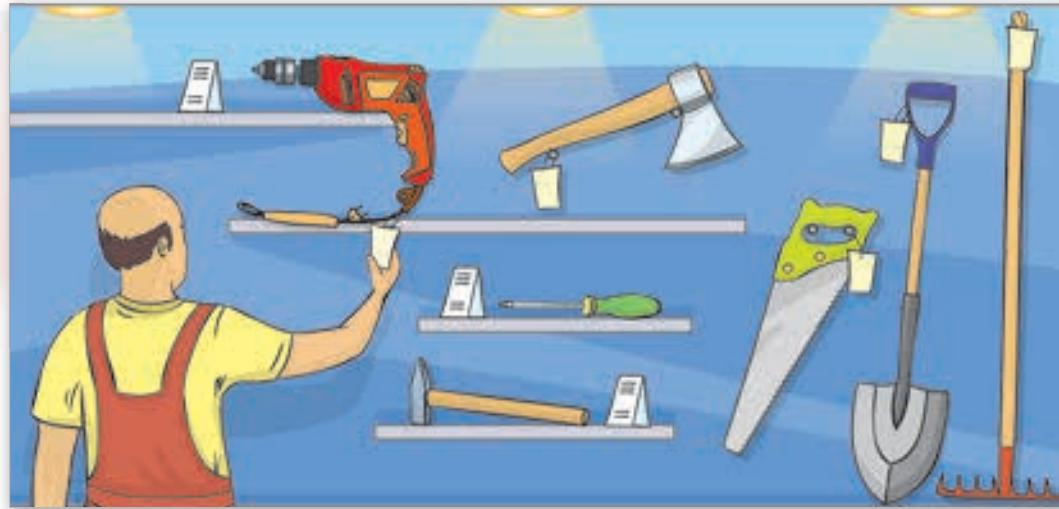

— A-a-a! A-a-a!

Oo

—● —● —● —'

—● —● —● —'

- У назвах яких інструментів є **звук [о]**? За схемою слова допоможи майстру знайти інструмент.

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі **звуком [о]**.

- Назви предмет. Де у с лові **звук [о]**: на початку, у с ередині чи в кінці слова?

о

о

о

- Прочитай.

о	а	о
а	о	а

О. О — о.
О? О — о?
О! О — о!

- Що перепутав художник?

	о	о	о	
--	---	---	---	--

- Визнач, які два слова «заховалися» в одній схемі.
- Скільки тут колобків? Скільки серед них веселих? Засмучених? Крикливих?

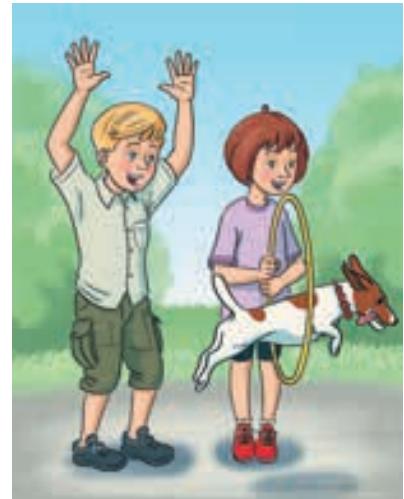
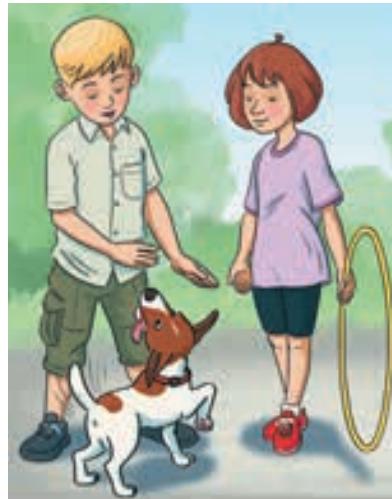
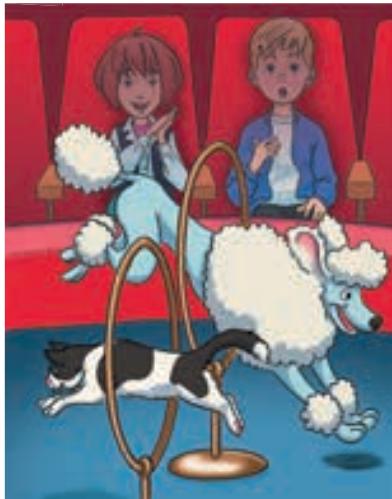

Послухайте розповідь.

Запам'ятайте слова зі **звуком [o]**.

Розкажи прослухану розповідь за м алюнками.

— О-о!

— О! О-о-о!

- Визнач, де чия картина. Тобі допоможуть схеми.

0	—	—	—
---	---	---	---

—	—	—	—
---	---	---	---

—	—	—	—
---	---	---	---

0	—	—	—
---	---	---	---

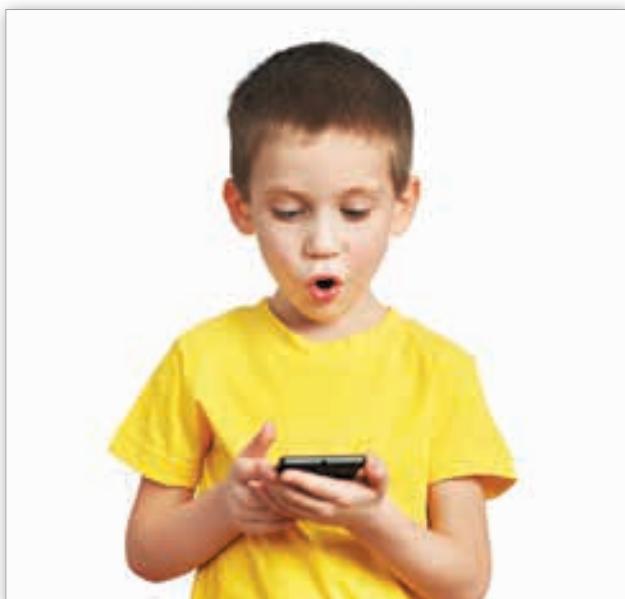
Розкажи, що зображене на світлинах.

— O!

— O-o!

— O-o-o!

— O-o! O-o-o!

Розгадайте ребус.

$$+ \text{ } O \text{ } = \text{ } ?$$

II

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуком [i].

- У нáзвах яких предметів є звук [i]?
До якого малюнка подано звукову схему слова?

—●— —●—'

—● =●— —●'

- Назвй предмет і с кажи, де усlovі звук [i]: на по чатку, ус ередині чи в кінці.

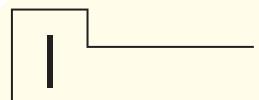
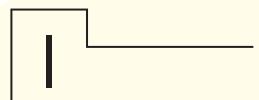
i _____

_____ i _____

_____ i _____

● Склади речення за малюнком.

● Прочитай.

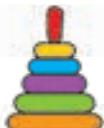

i	a	o	A	O	I
a	o	i	O	I	A
o	i	a	I	A	O

● Склади речення за допомогою малюнків.

i

— _____.

i

— _____.

i

— _____.

Ии

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі **звуком [и]**.

—●—

- У назвах яких предметів є **звук [и]?**
До якого малюнка подано звукову схему слова?

—●—●=●

- Назви предмети. У якому складі слова є **звук [и]: у первому, другому чи третьому?**

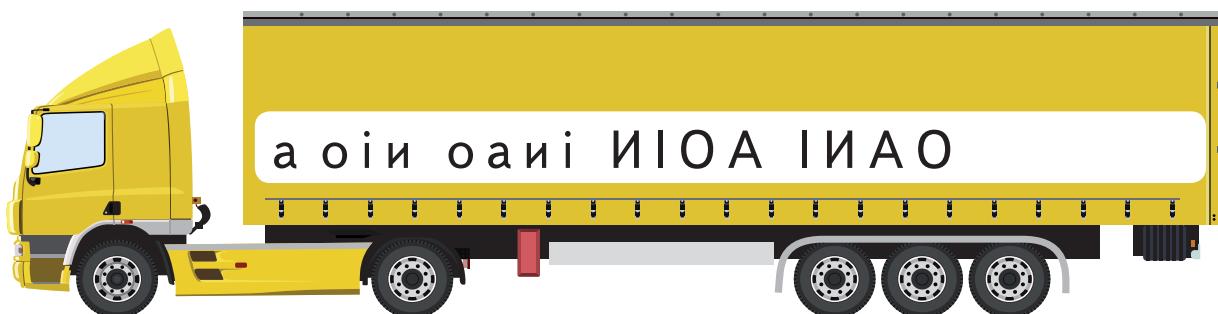

- Спробуй і ти виготовити такі букви.

- Прочитай букви на машині.

- Розглянь малюнки. Що є спільне між ними?

i

?

— — — i

— — — .

Розгадайте ребуси.

+ и =

+ и =

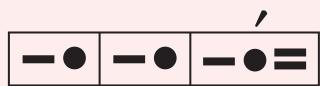

уу

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуком [у].

- У нázвах яких птахів є **звук [у]**?
До якого малюнка подано звукову схему слова?

- Назвí птахів.
У якому складі слова є **звук [у]**:
у першому, другому чи третьому?

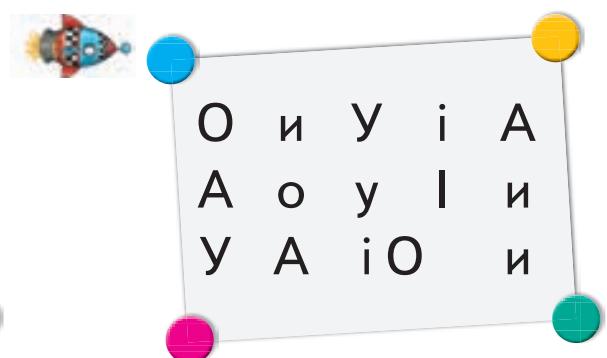
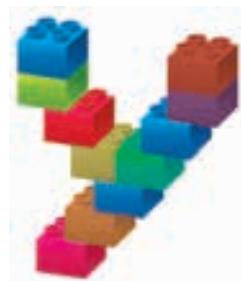

Перегляньте відео. Назвіть птахів, яких ви упізнали.

● Спробуй і ти виготовити такі букви.

● Прочитай речення за допомогою малюнків.

у .

А у ?

у і .

у .

А у ?

- Бабуся Уляна на день народження отримала подарунок, у назві якого **два склади, наголошений перший склад.** Назви цей предмет.

у а а

- Прочитай.

A

у у

а

A

у у

а

Ау

Уа

Розкажи, що зображене на світлинах.

— У-у-у!

— У-а! У-а!

— А-у-у!

- Дай дітям імена і п рочитай речення за допомогою малюнків.

У , а у .

У і , а у .

Допоможіть Руслану покласти до кошика овочі, у на звах яких є звук [o]. А У лянці — овоч і, у н азвах яких є звук [y]. Назвіть ці овочі.

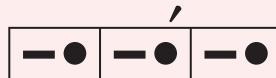

Ee

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуком [e].

- У нázвах яких дерев є звук [e]?
До якого малюнка подано звукову схему слова?

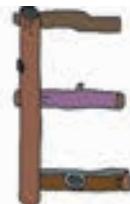
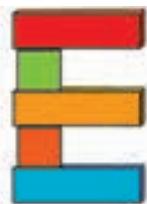
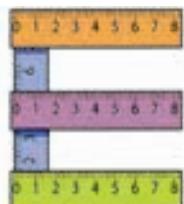

- Назві предмет і с кажи, де у слові звук [e]: на по чатку, у с ерéдині чи в кінці.

- Спробуй і ти виготовити такі букви.

- Прочитай букви на екранах.

а о у и і е
і и у е о а
у и а о е і

Е І И У А О
О Е И А У И
И И О Е А У

Розгадайте ребуси.

$$+ \text{ и} = ?$$

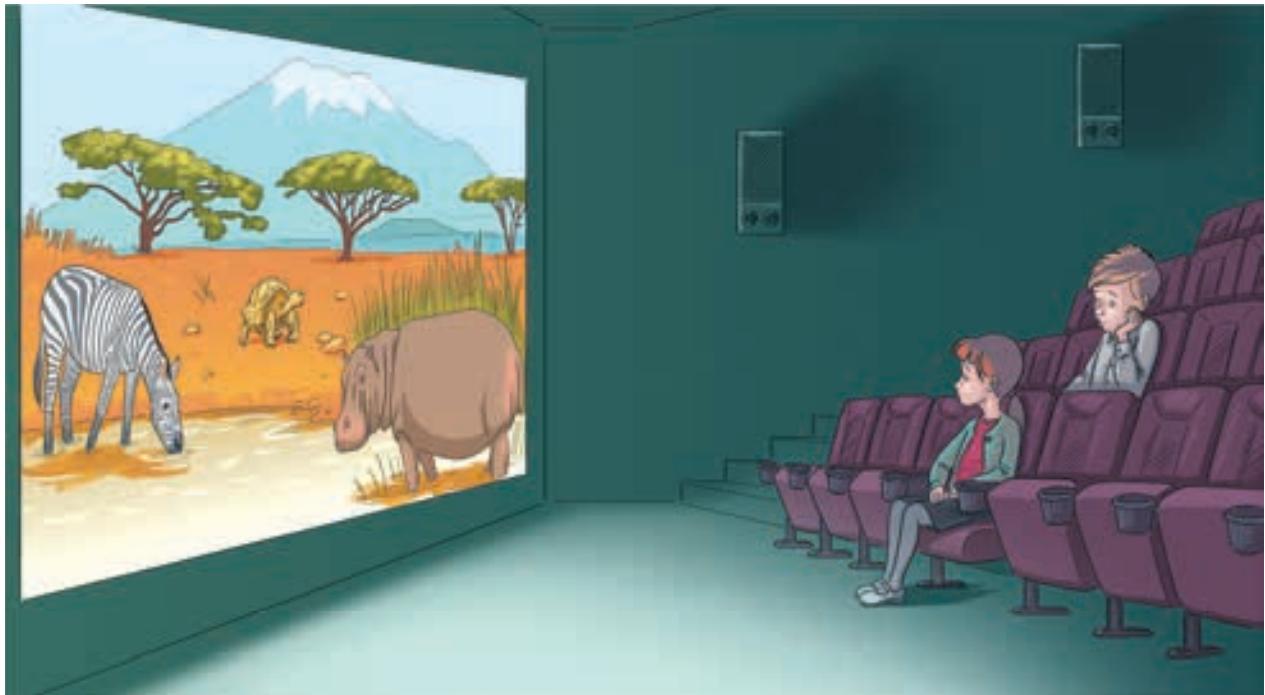
$$+ \text{ и} = ?$$

Склади розповідь за малюнками.

- Добери імена глядачам — дівчинці і хлопчику.
Склади речення за малюнком і скажи.

E _____

— i — — — .

E _____

- Елла і Едуард люблять солодощі. За допомогою схем визнач і скажи, що любить Елла, а що — Едуард.

— ₋ ₋ ₋

— ₋ ₋ ₋ ₋

- Назви, які літери «ховаються» під листочками.

Розкажи, що зображенено на малюнку.

— А-о-у-е-і-и!

— А-а, о-о, у-у, и-и, і-і!

- Визнач, які два слова «заховалися» в о дній схемі.

-	а	-	е	'	-	а
---	---	---	---	---	---	---

M M

- ● - ● - ●

1

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуком [м].

- У нáзвах яких предметів на малюнку є звук [м]? Назви предмет і скажи, де у слові звук [м]: **на по чатку, у се ре́дині чи в кінці слова.**
- До якого предмета на ма лонку подано звукову схему слова?

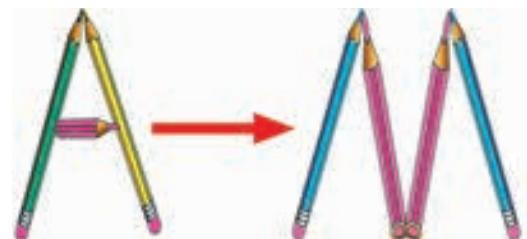
- ● = - ●

- Спробуй і ти виготовити такі букви.

- Склади з олівців букву **A**. А тепер — букву **M**.

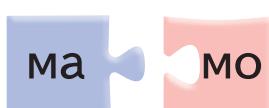
- Прочитай.

а — м ам
о — м ом
и — м им
у — м ум
е — м ем
і — м ім

м — а ма
м — о мо
м — и ми
м — у му
м — е ме
м — і мі

- Прочитай речення за допомогою малюнків.

У

мама ____.

А у

?

Послухайте розповідь.

Запам'ятайте слова зі **звуком [м]**.

- Діти вибирають букет для мами. Вони можуть брати тільки ті квіти, у назві яких є **звук [м]**. Допоможи їм — назви ці квіти.

Ма-и-а

Ма--им

- Прочитай підписи до кожної світлини. Чи правильно вони підписані?

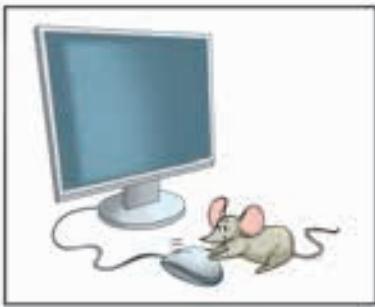
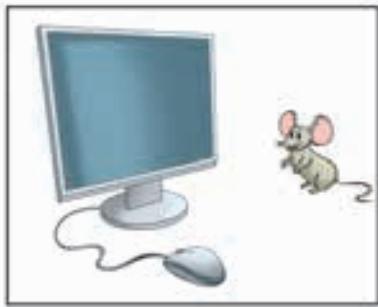
мама

ми

Ми і мама.

Складіть розповідь за малюнками.

- Прочитай.

У **Ма**—и—и мама.

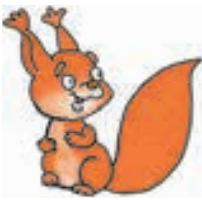
І у мами мама.

— Мама і мама?
— Мама мами.

- Як називають маму мами?

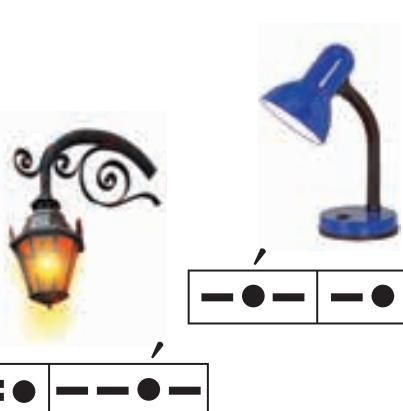
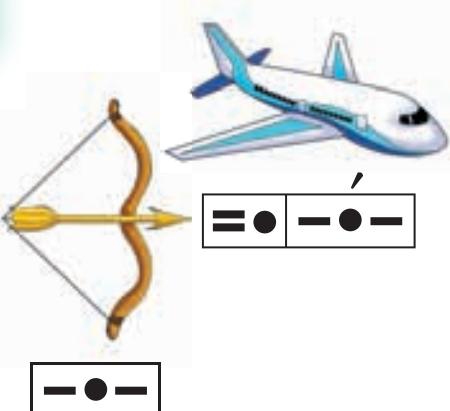
- Розгадай ребус.

МО + = ?

лл

— • —

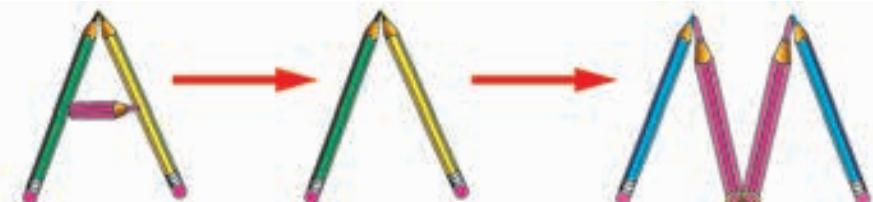
Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуками [л], [л̄].

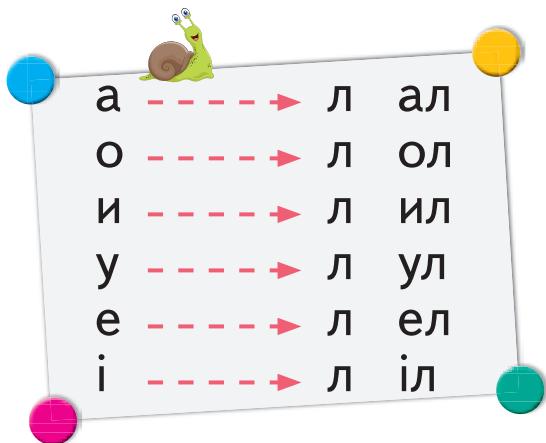
● А з чого ти зробиш букву **Л**?

● «Перетвори» букву **А** на букву **Л**.
А як зробити букву **М**?

● Прочитай.

ми
 ла
 ли
 ло

мил
мил

У Алли мил.

І у Олі мил.

мал
мала

мал
мали

малі
малé

и мили
 Ми милили

малá
мáло
малé
малí

● Прочитай подані слова.
 Склади з ними речення за світлинами.

Лá-ла!
Ла-ла-лá!

Ла-и-а

Лео=i-

ло ла
ле ли
лі

Лола

У Лоли

Алі́м

. У А ліма

Алла

. А у А лли

— Алло! Алло! Мáмо!

— Алло!

Алла

Емма

Елла

У Алли . У Е лли . А у Е мми?

- Навчися швидко читати чистомовку.

Ле – ле – ле –

малé.

Лі – лі – лі –

малі.

Ал – ал – ал – у М іли

.

Лі – лі – лі – у Л ілі

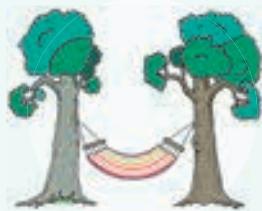
.

- А чи вмієш ти робити паперовий кораблик?

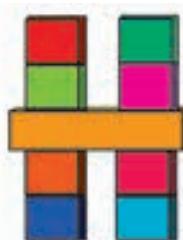
Н Н

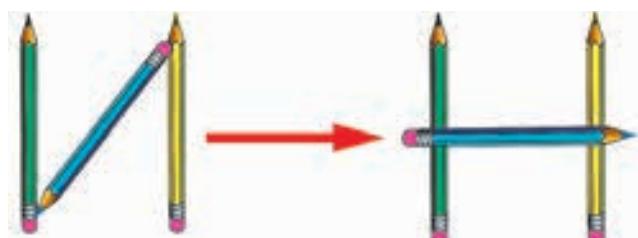
- • - • = • -

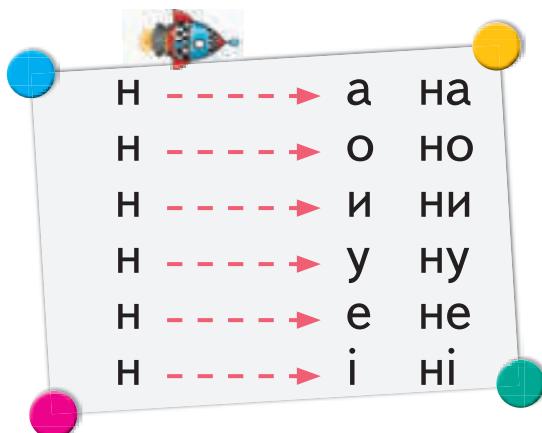
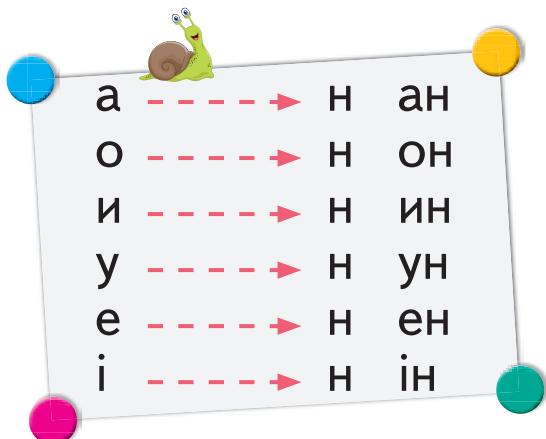
- Спробуй і ти виготовити такі букви.

- Склади з олівців букву **И**. Як з букві **И** зробити букву **Н**?

● Прочитай.

нам

мені

ліне

лилá

нáми

менé

ліну

наливá

мáли

лимón

малина

лим

__они

На мало **малини**. А на ?

У Олени на

— Алáне, на

У Олени

і у А лана

— Он у

óлені!

Що побачили діти за вікном?

Що ви бачите за вікном свого класу?

Інна

Ніла

Аліна

Нонна

Алán

Наум

— Ніно, на Нонну!

— Нéмо, ну-ну-ну!

Прочитайте речення.

Ніна мýла лимóн.

Ніна мýла лимóн?

Нíна мила лимон.

Ніна мýла лимон.

Ніна мила лимóн.

● Прочитай речення. Покажи Нілу, Інну і Ліну.

у Ніли .

у Інни .

у Ліни .

А у А лана?

мáми

мáмина

мáми

мáмина

мáми

мáмина

мáми

мáмині

мáми

мáмин

Ілона малá.

Але у Ілони мáмина

мáмині

, мáмин

і мáмина

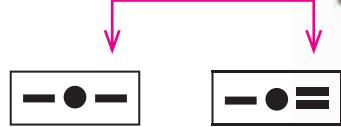
Cc

— • — •

- Назви предмети. Порівняй останні звуки в цих словах.

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі **звуком [с]**.

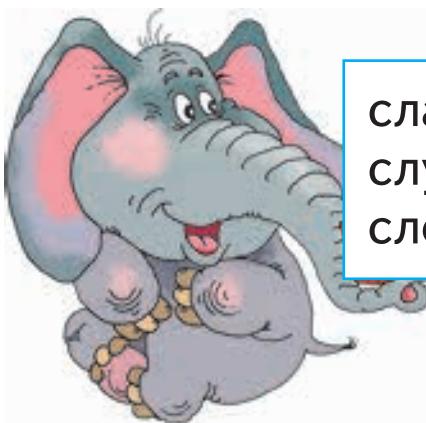
- Спробуй і ти виготовити такі букви.

- Прочитай.

ас	са
ос	со
ус	су
ис	си
ес	се
іс	ci

сла сло
слу сли
сле слі

оса
оси
у **осі**

лис
лиси
у **лиса**

ліс
лісі
у **лісі**

ніс
носі
на **носі**

ніс і ніс

Лісу на **ніс** сіла оса. **ніс**.

сон
сом
сомій

син
сині
сила

сіла
сіло
сіли

сум
сумно
сумні

● Розглянь малюнки. Прочитай слова.

Назві слово, яке відповідає кожному малюнку.

слон
слоній

сосна
соснови

ананас
ананаси

МАЛОМУСОМУСУМНОСАМОМУ.

Кого сфотографував хлопчик?

Який перший звук у кожному з цих слів? А хто може бути на світлині, яка «перевернулася»?

● Прочитай слова. Назви букву, якою вони відрізняються.

лис

сім

са́ни

си́ла

ліс

сам

сині́

сі́ла

сомі́

соло́на

смола́

Сúми

соло́ма

Смíла

Складіть розповідь за малюнком. Придумайте їй назву.

У мами син Семен. У Семена сáни. А у С оні сани?

● Прочитай текст. Придумай заголовок.

?

Мама, Аліса і Семен у лісі. У лісі сосни.

— Мамо, он на сосні . А он !

— Мамо, у !

— Семене, Алісо, у на сосні .

А он лис і лосі.

Послухайте вірш.

Запам'ятайте слова зі **звуками [с], [с']**.

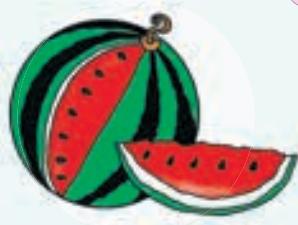

Розкажи, що зображенено на світлинах.

Кк

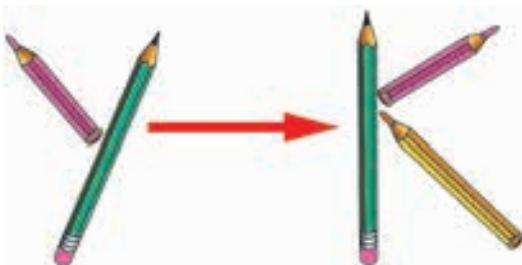
Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуком [к].

- З чого зроблено ці букви?
Спробуйте і ви це зробити.

- «Перетвори» букву **У** на букву **К**.

ко	ок
ка	ак
ки	ик
кі	ік
ку	ук
ке	ек

ло
ко → са
ні

ма
ми
ли
ла

ска

со С

ки

ка С

мін

сум С

ка

мак

мáки

косá

коси

кокóс

кокóси

кóник

кóники

ліс

лісóк

син

синóк

кíлим

килимо́к

клен

клено́к

- Прочитай слова. Назви букву, якою вони відрізняються.

кіно

маска

кóмік

калина

сіно

каска

кóмікс

малина

- Утвори слова зі складів на кульках клоуна.

Розгадайте ребуси.

ка + = ?

ка + + ка = ?

Послухайте розповідь. Запам'ятайте слова зі **звуком [к]**.

Розглянь малюнок. Прочитай імена дідуся і бабусі. Розкажи, чим вони зайняті.

Клим

Килина

- Розглянь малюнки. Прочитай слова. Назви слово, яке відповідає малюнку.

ка́са

косá

ко́лос

ко́кóс

ма́ска

мíська

скакáла

скакálка

Спробуйте самостійно пояснити значення слів.

какáо

ескíмо

канíкули

ко́ка-ко́ла

Прочитай речення.

Знайди на малюнку Камілу й Оксанку. Опиши їх.

У Каміли сік. У Оксанки сік.

У Максима сік. А у Миколки сік.

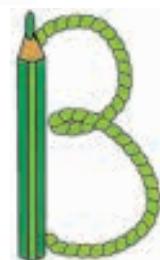
● Розглянь малюнки. Що є спільне між ними?

Вв

● А з чого ти зробиш свою букву В?

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуком [в].

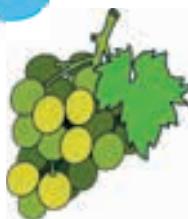

- Визнач, які три слова «заховалися» в одній схемі.
Назви звуки, якими вони відрізняються.

● Прочитай склади.

Визнач, у н азвах яких предметів є склади, записані **синім кольором**.

ав ув ов ів ив ев
ва ву во ві ви ве

сова

ківі

уса

кава

вікно

улик

квас

вінік

улкáн

ва^{нна}

вісім

кавун

весна

ви́соко

вовк

весло

новинá

вовна

весела

ви́клика

волáн

весéлка

ви́сновок

олосóк

Разом із друзями пограйся у слова: ти читаєш слово, а він (вона) складає із цим словом речення.

ви́лив

ви́кинув

ви́мовив

нали́в

ви́конав

ви́словив

ви́клав

ви́мкнув

ви́смикнув

Послухайте розповідь. Запам'ятайте слова зі **звуком [в]**.

- Назви предмети, зображені на кожній із картóк, які тримають хлопчики. За першими звуками слів дізнайся, як звати цих хлопчиків.

- Розглянь малюнки. Прочитай слова. Назви слова, які відповідають кожному малюнку.

вінік

вінок

слива

слава

вésла

весná

сім

вісім

Слава — в ін.

Іванна — вона.

Слава і Івáнна — вони.

● Прочитай. Покажи на малюнках Валю і Віку.

У Валі вінок.
І у Віки вінок.
У Віки у вінку маки.
А у Валиному вінку —
колоски.

В Іванка і Віки Василина.

Вона навесні кавуни. Іванко носив
і поливав кавуни.

А Віка? Вона лінива? Ні, вона мала!

Восени внуки смакували великим кавуном і синіми
сливами.

Слово у с лові.

слон

слова

вісім

носила

умова

Pp

- Назви, хто і що зображене на малюнках.

Порівняй звуки, позначені стрілочками.

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуками [p], [p'].

- Спробуй і ти виготовити такі букви.

ра	ро
ру	
ри	рі

рак	рік
рис	ріс
сир	мир

нора
кора
сира
сіра
віра

кран
крик
кос
крем
крук

рано

ранок
равлик

краса
красиво
карасi

ірис
іріска
крила

роса
росла
росліна

крок
кроки
кросівки

рука
рукав
рулóн

ріка
крісло
серіал

море
крéкер
реклама

сум
рам

ка

- Розглянь малюнки. Прочитай слова. Назви слова, які відповідають кожному малюнку.

орел
осел

манка
марка

корова
корона

ролики
кролики

Слово у с лові.

марка

сорока

скоромовка

Послухайте розповідь. Запам'ятайте слова зі звуками [p], [p'].

- Прочитай імена дітей. Знайди серед дівчаток і хлопчиків близнюків.

Біпа

Ірина

Лариса

Марина

Макар

Руслан

Арсен

Роман

- Розглянь малюнки. Що в них є спільне?

Розгадайте ребуси.

лка

В

КОЛО РІКИ РОСАВА

Ранок. На ранко́ва роса. Он у рáвлики.
А он . Вони весело квáкали, високо скакáли
і ловили к омарів.

Коло ріки Росáва мама Віра, синок Руслан і мала
Маринка.

Русланові вісім років. Він наловив сім линів, окунів
і карасів. А мама виловила рака і к инула у .

— Ура! Ура! — вес ело, мов , скакала
Маринка.

Коло сіла Мурка.

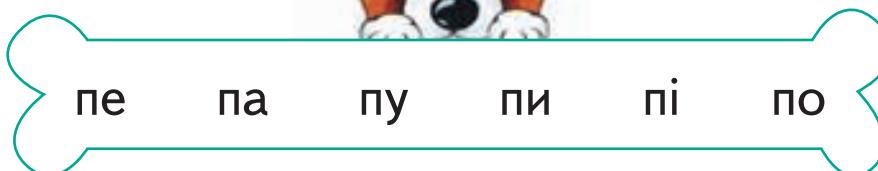
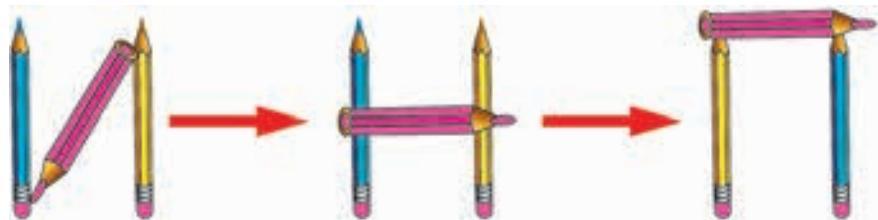
— Мурко, Мурко! — л аскаво кликав Руслан, —
на карасика!

П п

Послухайте розповідь. Запам'ятайте слова зі **звуком [п]**.

- «Перетвори» букву **И** на букву **Н**.
Букву **Н** — на букву **П**.

пора

поле

поет

порт

папір

павук

панама

пакунок

пáра

пáрус

парк

паркáн

пéсик

пенáл

пéпсí

пелíкáн

перó

перón

перýна

перýла

пíсок

пíкнíк

пíвник

пíанíно

НА ІВАНА КУПАЛА

У липні — Івана Купала.

 рано-рано плели красиві вінки. Вони вірили у ве лику силу рослин. А коло ріки палили великі .

 і співали веселі пісні і п арами високо перескáували .

 пускали вінки у р іку і с півали:

— Пливи, вінку, пливи!

Вінки поволі пливли.

- Простеж, як утворюються нові слова.

пέрли

перлі́на

перлі́нка

перу́ка

перука́р

перука́рка

пýсанка

писанка́р

писанка́рка

- Розглянь малюнки. Прочитай слова. Назви слова, які відповідають кожному малюнку.

кава

пава

палка

пилка

песик

персик

пáска

ласка

- Розглянь малюнки. Що в них є спільне?

- Прочитай речення. Яке слово треба додати в останньому реченні?

У Поліни про пúму і мавпу.

У Павлика про півника і пе лікані.

У Поліни і Павлика про _____.

- Розглянь малюнок. Прочитай текст. Дай відповіді на запитання.

АКВАПАРК

Поліна і Павлик плавали в аквапарку. Поліна плила поволі. А Павлик?

Пилип в аквапарку пірнав. А Каріна?

- Перевір, чи дотрималися тато і син запланованих покупок.

1. Лампа
2. Панама
3. Пилосос

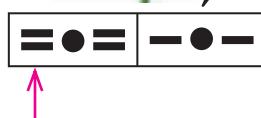
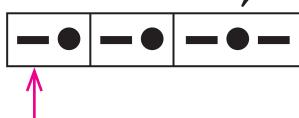

1. Пенал
2. Папір
3. Папка

Тт

- Назви предмети. Порівняй перші звуки в цих словах.

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі **звуками [т], [т']**.

- «Перетвори» букву **Н** на букву **П**. А потім букву **П** на букву **Т**.

та то ту ти ті те
ат от ут ит іт ет

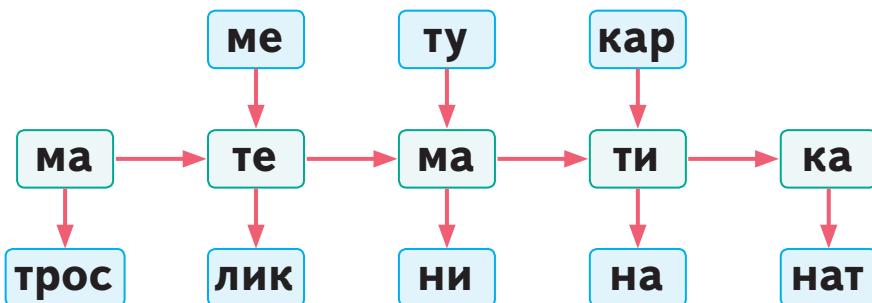

та
так
таксі
такса

ти
іти
віти
квіти

сто
тісто
місто
намисто

тенис**танóк****туман****аптека****театр****талант****турист****терка****карате****тарілка****турнік****тéрмос****торт****вітер****актор****капітан****порт****катер****авіатор****воротар****спорт****тóстер****монітор****волонтér**

Пограйтесь у с ловá. Продовжіть ланцюжок слів.

трактор - - - **ракета** - - - **аеропорт** - - - **термос**

Літали три, літали три,
літали три сороки.
І сіли три, і сіли три
на липу, на високу.

Послухайте розповідь. Запам'ятайте слова зі звуками [т], [т̄].

метр

міст

листок

квітка

метро

місто

листопáд

квітнíк

теніс

таксí

спорт

тенісист

таксист

спортсмен

тенісистка

таксистка

спортсменка

- Розглянь малюнки. Що в них є спільне?

- Прочитай вірш. Кого з дітей зображено?

За Олексієм Катричем

У Мартусі котики.

У Микити коники.

У Катрусі кактус.

У Олесі ослик.

У Тамари курка.

У Максима куртка.

А намисто і к оралі —

у Світлани і Наталі.

ТЕАТР У К ЛАСІ

У вівторок у нас вистáва. Тарас, Тимур і Тамара — артисти. Вони ставили виставу «Котик і Півник». Тарас — Котик, Тимур — Півник, а Тамара — Лиска.

Котик у лісі, а Півник у кімнаті сам.

Лиска стала коло вікна і пок ликала:

— Півнику, Півнику!

А Півник:

— Ток-ток! Он там Коток!

От Лиска посіпала коло вікна проса. Потім постукала у сіло і пок ликала:

— Півнику, Півнику! Тут просо!

А Півник:

— Ку-ку-рі-ку-у, Котику!

То Лиска і в текла.

Усі вітали артистів квітами.

Прочитайте у к ласі українську народну казку «Котик і Півник».

Розподіліть ролі та підготуйте виставу за ка зкою.

д д

- • | = •

- Назви зображені предмети.
Порівняй перші звуки в цих словах.

- • | - • -

= • | - • -

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі **звуками [д], [д']**.

- Хто прочитає швидше?

дим
дім
дід
мед
сад
рід
лід
два
дно

диво
дині
діти
діра
дірка
слід
клад
дріт
двері

д	т
дам	там
дим	тим
діло	тіло
плід	пліт
двір	твір

Слово у слові.

лимонад крокодил ведмедик

- Прочитай. Замість крапок додавай слово.

Один , ...

Два , ...

Одна , ...

Дві , ...

Одне , ...

- Простеж, як утворюються нові слова.

сад

дим

дар

садок

димар

дарунок

садівник

диміти

дарувати

друкар

диктор

двір

друкарка

дикторка

двірник

друкувати

диктувати

?

- Данилко на сніданок хоче приготувати салат за маминим рецептом. Чи все він підготував для цього?

Салат

Склад:

- одна капустина;
- дві редиски;
- три помідори;
- кріп до смаку.

Посолити.

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуками [д], [д̄].

лід

раділи

дідóк

вудка

політ

летіли

тітка

квітка

- Додай одне слово.

Летіли під _____.
Налетіли на _____.
Полетіли у _____.

Долетіли до _____.
Прилетіли в _____.
Пролетіли над _____.

- Прочитай текст. Добери заголовок.

?

Дніпро, Десна, Дністér — ріки. Вони великі і красиві. Десна несе води у Дніпро. А Дністер — усе ліке море.

- Яка назва річки у твоєму рідному краї?

- Прочитай текст. Добери заголовок.

?

У дворі дитсадка дорослі і діти садили молоді дерева. Усім керувала садівник Олена Данилівна.

— Тут посадимо липи і клени. А там далі — високі стрункі тополі.

— А коло вікон ми посадимо квіти, — несміливо порадила мала Даринка.

— Саме так, Даринко, — тут ми посадимо великі квітники! — ра до мовила Олена Данилівна.

Дениско і тато посадили дерева.

Даринка подавала мамі квіти, а мама садила.

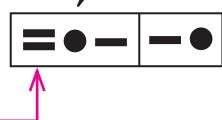
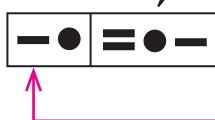
Дмитро носив у відрі воду. Діти поливали молоді дерева та квіти.

33

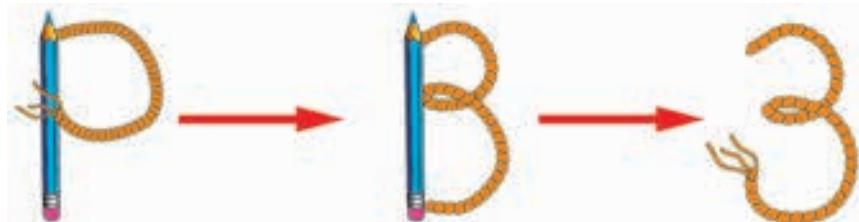
- Назви зображені предмети.
Порівняй перші звуки в цих словах.

Відгадайте загадку. Запам'ятайте слова зі **звуками [з], [з']**.

- Поясни, як «перетворити» букву **P** на букву **З**.

за

зо

зу

зи

зі

зе

са

со

су

си

ci

се

коса

коза

сірка

зірка

каска

казка

слива

злива

віз	зорі	зима	мороз
візок	зірка	взимку	морозив
возити	зорепáд	зимувати	заморозив

- Розглянь малюнки. Прочитай слова. Назви слова, які відповідають кожному малюнку.

ваза
вази

вазон
вазони

валіза
валізи

водолаз
водолази

- Чим відрізняються ці слова?

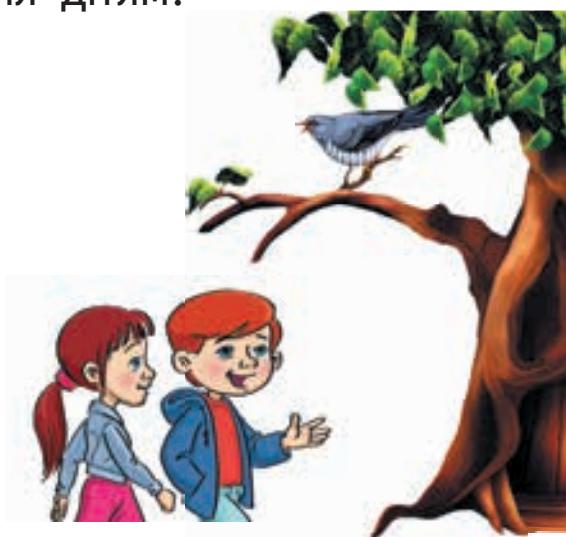
замок

замóк

- Прочитай. Що відповіла зозуля дітям?

За Марією Чумарною
— Зозуле, зозуле,
ти взимку не кувала,
у саду не літала,
на високе дерево не сідала.
Де ти зимувала?

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуками [з], [з̄].

звірі

зимно

зазирнути

замéти

зранку

задрімати

ковзани

завтра

заморозити

зрадів

морозиво

зірвав

замерзло

заплакав

візерунки

казка

казати

записка

казкар

розказати

записник

казкарка

переказати

записувати

Складіть розповідь за початком і ма лунками.

Село Зазірки недалеко від лісу.

Ліза і Мирон зліпили...

А далі?

ВЕСЕЛА ЗИМА

Завітала до нас зима. Засіпала міста і села.
Настелила на землі кілим. Намела високі замéти.
Замела навколо і ліси, і степи, і гори.

Мороз прикрасив візерунками вікна. А с тавкý,
озера і ріки замурував у лід.

Діти раді зимі. Тато залив коло дому ковзанку.
Ліза і Назарко стали на ковзани — і на ковзанку!
А Лесик посадив Зіну на санки і ве зе.

Зима морозна, але така весела!

ЗИМА ЗМОРОЗАМИЗИМУВАЛА.

Бб

Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуком [б].

— • — • —

- А з чого ти зробиш свою букву Б?

- Хто прочитає швидше?

бук

бік

бал

дуб

бак

бик

біб

лоб

баба

риба

бант

бокс

банк

зубр

брат

краб

ба бу бе бі бо
па пу бе пі по

бік

пік

борт

порт

кубло

дупло

рибка

ріпка

буква

буквар

абетка

бібліотека

букви

букварик

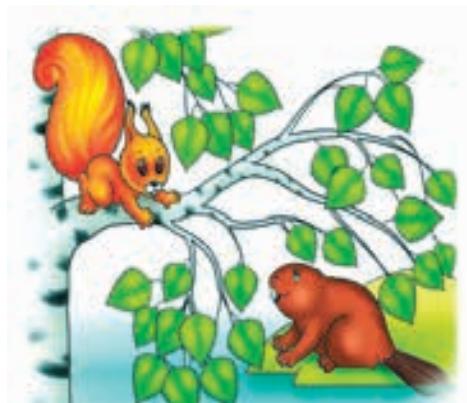
азбука

бібліотекар

- Прочитай. Порівняй.

На берéзі сиділа білка.

На бéрезі ріки — бобér .

бан → **ка** → **бан**

- Про що запитували діти в бере зи? Що вона відповіла?

Марія Чумарна

— Березо, березо,
ти листом не зе леніла.
Куди ти взимку
золоті листки поділа?

КОТИККОТИВКЛУБОКПОКОЛУ.

Послухайте розповідь. Запам'ятайте слова зі звуком [б].

- Розглянь малюнки. Прочитай слова.
Назви слова, які відповідають кожному малюнку.

білка

бінт

банан

кубок

булка

бант

баран

кубик

- Добери потрібне слово.

Дуб, береза і верба — д ерева.

Барвінок і не забудка — к віти.

Зебра, борсук і б урундук —

Бокс і баскетбол — види спорту.

А барабан і т руба —

- Вибери собі скромовку.

Пора рибу ловити,

бо треба обід варити.

Треба бубликів купити,
будемо молоко пити.

У висоту стрибав стрибун,
слідкували всі з т рибун.

БУДЕМО БОКСЕРАМИ

Борис і Данило — брати. У середу вони відвідали бібліотеку. Брати вибрали собі розповіді про бокс і боксерів.

Тато зрозумів синів і купив усім квитки на бокс. Борис і Данило зраділи!

У суботу тато повів синів на бокс. Вони уболівали за боксера Олександра Усика. На рингі він був в образі козака.

— Нокаут! Слава! Бráво! — усі раділи перемозі Олександра.

— І ми будемо відомими боксерами! — упевнено сказали брати.

Й Й

—●— —●—

тві

сві

кра

зна

й

трамвай

тролейбус

а́йстри
майдáн
мáйстер

район

майонéз

знако́мий
серйóзний

змій

змий

лійка

мийка

со́йка

майка

лінійка

копійка

двійка

трійка

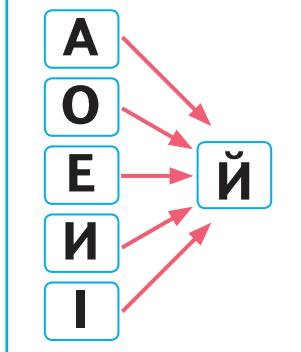
йо

йод

клéй

вирíй

музе́й

мий
мій
лий
рий
рій
пий
сій

бий
бій
дай
дуй
йти
иде
йду

змій

змий

лійка

мийка

со́йка

майка

лінійка

копійка

двійка

трійка

йо

йод

клéй

вирíй

музе́й

знако́мий
серйóзний

Міркуй! Добирай слова!

літо — літній

зима — зи мовий

весна — **?**

краса — **?**

смак — **?**

мир — мирний

дуб — дубови й

сосна — с основий

береза — бе резовий

клен — **?**

А навпаки?

добрый — зл ий

веселый — сумний

високий — **?**

новий — с тарій

мокрий — **?**

кислий — **?**

Складіть розповідь за малюнками.

— Ой! Ай!

— Ура-а-а!

— Покатайте!

— Е-е-й!

Міркуй! Добирай слова!

Йосип — Йосипок

Олексій — ?

Андрій — А ндрійко

Матвій — ?

Сік зі сливи — сливовий сік.

Сік із малини — малиновий сік.

А сік із персика?

А сік із абрикоса?

А сік із ананаса?

А з лимона?

За Галиною Манів

Був на світі біб старий,
не великий, не малий,
не товстий і не т онкий,
білий-білий — отакий!

Та й по трапив біб у суп...

Суп із бобом с тарий дід
смакував на о бід.

А ти знат? А ти знала?

Місто Стрий побудоване на лівому березі ріки Стрий. Тому й о тримало таку назву.

Тепер подумай, звідки назва у міста Дніпро.

АЙСТРИ

Побачив Андрійко у дворі сестру Марійку і одразу став розвідати.

— А в мене насінинки, — і розтулив кулак. —

Мама дала. Вона сказала:

— Із насінини виросте квітка — айстра.

— Давай разом виросять тимо красиві квіти, — запропонувала Марійка братові.

— Добре, давай! — відповів Андрійко.

Посадили діти насінинки в .

— Не забуйте поливати, — пора дила мама.

Діти дбайливо поливали айстри. А коли квіти проросли, то Андрійко виніс на балкон.

Незабаром айстри розквітили. А колір такий різний — і білий, і синій, і бузковий... Красиві виросли айстри!

Послухайте вірш. Розкажіть, про яких тварин сказано у вірші. Де вони живуть?

Поміркуй! Добери слово!

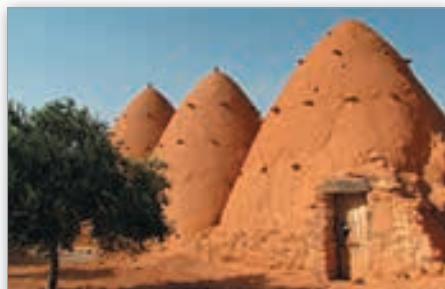
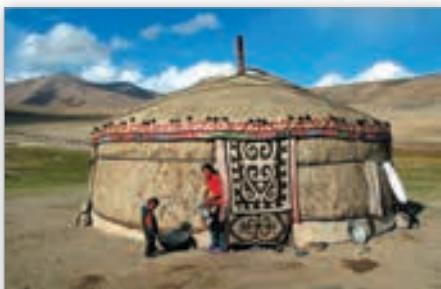
У собаки будинок — то його будка.

У ліса в лісі — нора.

У білки в соснові — ду пло.

А в лесе леки на дереві — ?

- Ознайомся з різними видами будинків.

- А хто живе в цих будинках?

дім

будинок

рід

удома

споруда

рідна

домівка

солодка

родина

МІЙ ДІМ

Різні на планеті будинки. Великі й малі. Красиві й дивні. Але всім мила і тепла рідна домівка.

Мій будинок — не п росто споруда. Мій дім — то мама і тато, брат і сестра, мій песик і котик. У рідній оселі все таке міле і знайоме! Тут мама співала нам колискові пісні. А татко розвідав казки. Ми в рідному домі радісні й веселі.

У рідному домі — і во да солодка!

Що ти можеш розповісти про свій рідний дім?

- Що означає — «будинок — не п росто споруда»?
- Під час прогулянок спостерігай, у яких будинках живуть люди, а в яких — тварини.

Розкажи, що зображене на малюнку.

Допоможи Дідові Морозу роздати дітям подарунки.

НЕЗАБАРОМ КАНІКУЛИ

Добру звістку принесла нам у клас Віра Йосипівна:

— Діти, незабаром настане Новий рік. Він принесе вам зимові канікули. А канікули — то санки і ковзани, різні маскаради і конкурси. Прийде до вас Дід Мороз і принесе в торбині різні подарунки.

Ми зраділи і всі разом весело проспівали:

— Канікули, канікули до себе нас покликали!

Який настрій у тебе напередодні канікул?

Прочитай текст і розкажи, який настрій у дітей.

Як вони планують провести свої канікули?

Ура! Завтра у нас канікули!

Байдикувати ніколи!

Нам ніколи й присісти, бо треба побувати в театрі і в кіно. Відвідати музей, бібліотеку, потім ковзанку.

У суботу побувати на маскараді...

Ура! Канікули!

Розкажи, що зображене на світлинах.

- Як ти плануєш провести свої перші зимові канікули?

ЗМІСТ

Любі діти!	4
Здрастуй, школо!	5
Я вчуся знайомитися, спілкуватися.....	6
Ознайомлююся зі словами — назвами предметів.	
ЩО?	8
Ознайомлююся зі словами — назвами предметів.	
ХТО?.....	10
Ознайомлююся зі словами — назвами дій.	
ЩО РОБИТЬ?	12
Ознайомлююся зі словами — назвами ознак.	
ЯКИЙ? ЯКА? ЯКЕ? ЯКІ?.....	14
Ознайомлююся зі словами, якими називають	
кількість предметів.....	16
Досліджую речення.....	18
Ознайомлююся зі знаками в кінці речення . ?! ..	20
Ознайомлююся зі службовими словами	22
Ділю слова на склади.....	24
Ознайомлююся з наголосом у словах.....	26
Спостерігаю за немовними звуками і звуками	
мовлення	28
Розрізняю голосні і приголосні звуки	29
Розрізняю тверді і м'які приголосні звуки	30
Аналізую звуковий склад слів.....	32

Буква А а	34
Буква О о	38
Буква І і	42
Буква И и	44
Буква У у	46
Буква Е е	50
Буква М м	54
Буква Л л	58
Буква Н н	62
Буква С с	66
Буква К к	70
Буква В в	74
Буква Р р	78
Буква П п	82
Буква Т т	86
Буква Д д	90
Буква З з	94
Буква Б б	98
Буква Й й	102
Мій дім	106
Незабаром канікули	108
Планую свої канікули	109

Навчальне видання

ВАШУЛЕНКО МИКОЛА САМІЙЛОВИЧ
ВАШУЛЕНКО ОКСАНА ВІКТОРІВНА

**Українська мова
БУКВАР**

Підручник для 1 класу закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

Частина 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

ВИДАНО ЗА ДЕРЖАВНІ КОШТИ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Редактор *O. С. Криворучко*

Технічний редактор *Л. І. Аленіна*

Комп'ютерна верстка *К. П. Мирончик*

Коректор *Т. П. Єресько*

Формат 84×108 1/16. Ум. друк. арк. 11,760 + 0,525 форзац

Обл.-вид. арк. 12,58 + 0,89 форзац. Наклад 101 880 пр.

Зам. №

ТОВ «ВИДАВНИЧИЙ ДІМ «ОСВІТА»

Свідоцтво «Про внесення суб’єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції»
Серія ДК № 6109 від 27.03.2018 р.

Адреса видавництва: 04053, м. Київ, вул. Обсерваторна, 25
www.osvita-dim.com.ua

Віддруковано у ПРАТ
«Харківська книжкова фабрика “Гlobus”»
61052, м. Харків, вул. Різдвяна, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com